

Nr 88

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 104, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 17 mars 1961, föreslagit riksdagen att till Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 november 1960 tillkallades fyra utredningsmän med uppdrag att i samråd med statens ungdomsråd skyndsamt utreda och framlägga förslag rörande innehållet i och utformningen av en med statligt stöd bedriven upplysnings- och propagandaverksamhet i ungdomsfrågor. Vid utredningsarbetet skulle särskilt beaktas möjligheterna att stödja verksamhet av ifrågavarande slag som bedrivs av kommuner och enskilda organisationer.

Utredningsmännen, som antagit benämningen 1960 års ungdomsupplysningsutredning, har i skrivelse den 8 mars 1961 lagt fram förslag beträffande statligt stöd till viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor.

Beträffande innebörden av utredningens förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 5 och 6).

Föredraganden, statsrådet af Geijerstam, anför, att ungdomsfrågorna under senare år stått i centrum för den offentliga debatten och på olika sätt uppmärksammats från det allmännas sida. Detta får ses mot bakgrunden av en utveckling, som givit ungdomsproblemen en annan dimension än tidigare och gjort dem mer svårbenästrade. Samhällets ändrade struktur, familjens nya ställning och en rad andra faktorer har medverkat härtill. Ungdomen har kommit i en helt ny situation, där gamla bindningar och normer inte håller eller inte har samma betydelse som förr. Sådana ting och mycket annat anses i sin tur ligga bakom den kraftiga stegringen av ungdomsbrottsligheten och alkoholbruket bland ungdomen, där situationen ger anledning till allvarlig oro, även om endast en relativt liten del av ungdomen berörs.

Det allmännas åtgärder har i detta läge satts in över ett mycket vidsträckt

fält. Ungdomspolitikerna ingår som ett naturligt led i det reformarbete, som bedrivs på en rad samhällsområden såsom familje- och bostadspolitikerna, samhällsplaneringen, skolan och yrkesutbildningen. Men också i fråga om ungdomens fostran och vård i egentlig bemärkelse måste åtgärderna sättas in på bred front. Målsättningen är att främja ungdomens positiva anpassning till samhället. Självfallet skall ungdomens fostran till goda ansvars-kännande medborgare i första hand ske i hemmen, men det gäller att aktivera intresset för uppfostringsfrågorna hos föräldrarna och att genom upplysning och på annat sätt stödja dem i denna deras viktiga uppgift.

Stort avseende har fästs vid de fostrande och förebyggande åtgärder, som här åsyftas. Verksamhet av denna art bedrivs främst genom skolan, barnavårdsnämnderna samt de frivilliga organisationerna. I den nya barnavårdslagen, som trätt i kraft den 1 januari i år, har stor vikt lagts vid förebyggande verksamhet. Den pågående utbyggnaden av den psykiska barn- och ungdomsvården och den nyligen beslutade försöksverksamheten på familjerådgivningens område är betydelsefulla led i den utveckling som pågår på detta område liksom åtgärderna för att öka tillgången på fritidslokaler m. m. Upplysning i ungdomsvårds- och uppfostringsfrågor har spelat en inte obetydlig roll och bedrivits både genom myndigheter och organisationer och i lokala kampanjer.

Det har framstått som naturligt att i arbetet med påverkan av ungdomarna och deras föräldrar i allt större omfattning engagera de resurser som finns hos olika ideella organisationer, framför allt hos ungdomens egna sammanslutningar. Dessas verksamhet stödes bl. a. genom anslag under åttonde huvudtiteln till ungdomsledarutbildning, fritidsverksamhet m. m. För att samordna och stimulera de frivilliga organisationernas arbete och för att främja samverkan med berörda myndigheter ävensom med hem och skola har statens ungdomsråd inrättats. Det är föredragandens förhoppning att ungdomsrådets arbete skall kunna vara till nytta för såväl organisationernas som de berörda statliga och kommunala myndigheternas ungdomsvårdande och ungdomsfostrande verksamhet.

Med det sagda har föredraganden velat i största korthet antyda bakgrunden till den nu föreliggande frågan. Riksdagen har tagit upp spörsmålet om en upplysningskampanj i ungdomsfrågor. Statens ungdomsråd har funnit att det finns behov av en upplysningsverksamhet på ungdomsområdet med huvudsyfte att underlätta ungdomens anpassning till samhällslivet. Innehållet i och utformningen av en dylik verksamhet utredes av 1960 års ungdomsupplysningsutredning på grundval av en av statens ungdomsråd med skrivelse i november 1960 framlagd förberedande utredning.

Utredningen har ännu inte avslutat sitt arbete. Den har emellertid lagt fram delförslag avsedda att möjliggöra att en viss verksamhet kan sättas igång redan under nästa budgetår.

Utredningen har avrått från en tidsbestämd kampanj och har i stället uttalat sig för andra stimulerande åtgärder som utredningen tänker sig ingå i ett mera långsiktigt program. Denna fråga kan inte upptas till närmare prövning förrän utredningen slutfört sitt arbete. Med hänsyn till den oroande utvecklingen av ungdomsasocialiteten och läget på ungdomsvårdsområdet över huvud anser föredraganden emellertid liksom utredningen det angeläget att åtgärder för att stimulera och intensifiera den genom olika organ pågående upplysningsverksamheten i hithörande frågor snarast kan komma till stånd. Föredraganden ansluter sig därför till förslaget att medel skall ställas till förfogande för upplysningsverksamhet på ungdomsområdet under nästa budgetår.

I fråga om riktlinjerna för denna verksamhet innehåller både ungdomsrådets och utredningens skrivelser flera värdefulla uppslag, som bör tillvaratas. Föredraganden hälsar med tillfredsställelse den positiva inställning som enligt vad utredningen upplyser kommit till uttryck från Sveriges radios sida. Radio, television och press kan självfallet spela en central roll i den ifrågavarande verksamheten. Medverkan från skolans sida är angelägen. I övrigt synes det inte möjligt att i detalj ta ställning till de av utredningen framlagda förslagen, utan utredningens slutliga betänkande och remissbehandlingen av detta torde få avvaktas.

Mycket talar emellertid för att den intensifierade upplysningsverksamheten enligt utredningens tanke bör sättas igång hösten 1961 som en samordnad aktion över hela landet. Den centralt ledda kampanjstarten skulle därvid i så stor utsträckning som möjligt följas av lokala aktioner av den typ som under de senaste åren förekommit i ett stort antal städer under medverkan av skola, barnavårdsmyndigheter, föräldraföreningar, ungdomsorganisationer m. fl. I anslutning härtill skulle av utredningen förordade länskonferenser kunna fylla en uppgift.

Inom ramen för denna upplysningsverksamhet hösten 1961 eller separat bör också, enligt föredraganden, finnas möjlighet att stödja punktkampanjer av den typ som representeras av en av Samarbetsnämnden i alkoholfrågan planlagd kampanj mot anskaffande av rusdrycker till ungdom. Beträffande denna kampanj nämnes, att enligt vad som inhämtats syftet med densamma är att mobilisera folkopinionen mot den anskaffning av rusdrycker till ungdom, som nu äger rum i betydande utsträckning och som är en kraftigt bidragande orsak till ökningen av ungdomsfylleri och ungdomskriminalitet. Kampanjen skall enligt föreliggande planer väsentligen genomföras i folkrörelsernas regi under medverkan av press, radio, television osv. och i samråd med statens ungdomsråd. Nya systemaktiebolaget har utfäst sig att bestrida vissa kostnader för kampanjen. Det synes föredraganden angeläget att en kampanj av detta slag kommer till stånd.

Filmer som är lämpliga att använda för upplysning och såsom under-

lag för diskussioner i ungdomsfrågor synes vidare kunna vara värdefulla medel i upplysningsverksamheten. Åtgärder för att producera eller stödja produktionen av sådana filmer bör kunna komma i fråga. Broschyrer synes under vissa förutsättningar kunna vara nyttiga, även om föredraganden ställer sig tveksam till att i sådan form meddela generella konkreta uppfostringsråd och anvisningar om utespring, fickpengar, tobaksbruk o.d.; sådana torde liksom hittills bäst utformas och distribueras lokalt som ett led i kommunala kampanjer. Det bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma hur anvisade medel skall användas sedan mera utarbetade förslag lagts fram. I sådan ordning torde även få beslutas om upplysningsverksamhetens ledning och organisation. Föredraganden vill dock redan nu framhålla att man här bör undvika att tillskapa nya organ och att därför den erfarenhet som finnes hos berörda centrala myndigheter, statens ungdomsråd och organisationerna själva i så stor utsträckning som möjligt bör utnyttjas. Den efter lokala önskemål differentierade upplysningsverksamheten ute i kommunerna förutsättes även i fortsättningen komma att bedrivas i de former, man på varje ort finner lämpliga, och i huvudsak icke bekostas av statsmedel.

Det av utredningen för nästa budgetår föreslagna anslagsbeloppet 600 000 kronor anses lämpligt avvägt.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wirmark m. fl.* (I: 330) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 402), i vilka — såvitt nu är i fråga — föreslagits *dels* att riksdagen ville bevilja 150 000 kronor till en särskild folkrörelseaktion mot olaglig överlåtelse och anskaffning av rusdrycker i enlighet med ett av kontrollstyrelsens samarbetsnämnd i alkoholfrågan utarbetat förslag, *dels ock* att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om lämplig åtgärd, syftande till att kommunerna, utan att taga hänsyn till eventuellt framtida förstärkning av polisverksamheten, där så anses behövt vidtaga omedelbara åtgärder för polismaktens förstärkning och effektivisering.

Beträffande motiveringen för motionärernas yrkanden hänvisas till motionen II: 402.

Över motionerna, såvitt desamma avser frågan om anslag till en folkrörelseaktion mot olaglig överlåtelse och anskaffning av rusdrycker, har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden av *statskontoret* och *kontrollstyrelsen*, vilka båda erinrat om 1960 års ungdomsupplysningsutrednings numera framlagda förslag i ämnet.

Utskottet. Ungdomsfrågorna har under senare tid påkallat en ökad uppmärksamhet från det allmänna sidan. Såsom föredragande statsrådet anfört

har en rad omständigheter bidragit härtill. Åtgärder har också vidtagits för intensifiering och samordning av de frivilliga krafter som verkar inom ungdomsarbetet. Sålunda har statens ungdomsråd inrättats för att främja samverkan mellan olika organisationer och berörda myndigheter. Hithörande frågor har även i skilda sammanhang aktualiserats i riksdagen. Bland annat hemställde riksdagen år 1959 hos Kungl. Maj:t om en utredning rörande en upplysningskampanj i ungdoms- och uppfostringsfrågor och om formerna för samverkan mellan hem, skola och kamratkrets m. fl. Statens ungdomsråd har funnit behov av en upplysningsverksamhet med huvudsyfte att underlätta ungdomens anpassning till samhällslivet, och utformningen av en sådan verksamhet övervägs för närvarande av 1960 års ungdomsupplysningsutredning. Denna utredning har även lagt fram vissa preliminära förslag rörande upplysningsverksamheten.

Utskottet finner det angeläget, att olika möjligheter övervägs för att främja ungdomens anpassning i samhället. Det kan därvid vara lämpligt att även pröva en upplysningsverksamhet av nu ifrågavarande art. Utskottet tillstyrker därför att medel ställes till förfogande för en sådan verksamhet och har ingen erinran mot det föreslagna beloppet härför, 600 000 kronor.

I fråga om utformningen av upplysningsverksamheten finner utskottet det inte möjligt att nu ange några närmare riktlinjer, innan ungdomsupplysningsutredningen lagt fram sitt slutliga förslag och detta remissbehandlats. Det torde därför få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma det närmare innehållet i och utformningen av verksamheten. Att en aktiv medverkan av radio, television och press kan erhållas anser utskottet vara väsentligt.

Bland de frågor som föredraganden ansett som möjliga för speciella kampanjer vill utskottet särskilt beröra den planerade kampanjen mot anskaffande av rusdrycker till ungdom. Förslag om en sådan kampanj har även framförts i motionerna I: 330 och II: 402. Utskottet finner det i likhet med föredraganden och motionärerna angeläget, att en dylik kampanj kan komma till stånd. Rörande den närmare utformningen av densamma bör det, liksom när det gäller upplysningsverksamheten i övrigt, få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma.

I de båda nyssnämnda motionerna har även föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om lämplig åtgärd, syftande till att kommunerna, utan att taga hänsyn till eventuellt framtida förstärkande av polisverksamheten, där så anses behövt vidtar omedelbara åtgärder för polismaktens förstärkande och effektivisering. Utskottet är ense med motionärerna om vikten av en effektiv polisorganisation. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att utskottet i annat utlåtande denna dag tillstyrkt av Kungl. Maj:t i proposition nr 88 föreslagna åtgärder för

förbättring av rekryteringen till polisväsendet. Dylika åtgärder torde medverka till att en effektivisering av polisverksamheten kan komma till stånd, särskilt i de större städerna. Något uttalande från riksdagens sida i den av motionärerna angivna riktningen anser utskottet inte påkallat.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 330 och II: 402, såvitt nu är i fråga, till *Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor* för budgetåret 1961/62 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor;

II. att motionerna I: 330 och II: 402, såvitt desamma avser skrivelse till Kungl. Maj:t rörande polismaktens förstärkande och effektivisering, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 28 april 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Näsström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Thun, Bergman, Per Jacobsson, Fritz Persson, Söderberg, Edström, Bengt Gustavsson, Sundin och Kaijser; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Malmborg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, Andreasson, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, fröken Elmén, herr Gustafsson i Skellefteå, fröken Karlsson, herrar Andersson i Knäred och Fagerlund.